

“Κοινωνική Ψυχοπαθολογία και εξάρτηση από τα ναρκωτικά”

Συνέντευξη στο δημοτικό Ραδιόφωνο Ιωαννίνων, στους δημοσιογράφους Γιάννη Καλούδη και Μαρκέλλα Μαλτέζου (10/4/1990).

Δημοσιογράφος: Το θέμα της σημερινής εκπομπής απασχολεί ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας και της παγκόσμιας κοινότητας γενικότερα. Αναφέρομαι στα ναρκωτικά και στις τρομακτικές διαστάσεις που έχει πάρει η εξάπλωσή τους.

Νομίζω ότι είναι πάρα πολύ εύκολο να ενημερωθεί κάποιος για τα ναρκωτικά, είτε μέσω των εφημερίδων που καθημερινώς ασχολούνται μ' το θέμα αυτό, είτε μέσω άλλων εντύπων. Σε καμία περίπτωση δεν επιδιώκουμε να σας φοβίσουμε, αλλά να σας προβληματίσουμε, λέγοντάς σας ότι 6 στους 100 μαθητές έχουν κάνει χρήση ναρκωτικών, ενώ παράλληλα έχει παρατηρηθεί αύξηση από το 1984 μέχρι σήμερα, 20% της χρήσης τους.

Επειδή όμως τόσο εγώ, όσο και ο συνάδελφός μου δεν είμαστε έμπειροι επί του θέματος, έχουμε προσκαλέσει στην εκπομπή μας, ένα ειδικό οποίος θα μας μιλήσει για τα ναρκωτικά. Είναι γιατρός, ειδικευόμενος ψυχίατρος. Ονομάζεται Φώτης Μωρόγιαννης και εργάζεται στην Πανεπιστημιακή Κλινική του Νοσοκομείου Δουρούτης.

Καλή σας μέρα κ. Μωρόγιαννη.

Μωρόγιαννης: Σας ευχαριστώ ιδιαίτερω για την πρόσκληση. Είναι πράγματι πολύ σοβαρό το θέμα και θα πρέπει να το συζητήσουμε απαντώντας κυρίως σε ερωτήματα που αφορούν τους λόγους για τους οποίους ένας νέος σήμερα φτάνει σ' αυτό το φοβερό καθεστώς της εξάρτησης, από ουσίες σαν και αυτές που όλοι γνωρίζουμε.

Δημοσιογράφος : Πιστεύω ότι θα υπάρξει μια ενδιαφέρουσα συζήτηση σήμερα, Κυριακή πρωί, στο δημοτικό ραδιόφωνο Ιωαννίνων.

Στο πρώτο μέρος της εκπομπής όπως προαναφέραμε, θα αναφερθούμε διεξοδικά στο θέμα των ναρκωτικών με τη βοήθεια του κ.Μωρόγιαννη. Στο δεύτερο μέρος θα έχουμε ανταποκρίσεις από τα διάφορα Λύκεια της περιοχής. κ. Μωρόγιαννη είστε γιατρός, συνεπώς ως έμπειρος, θα θέλαμε να μας πείτε τι προβλήματα πιστεύετε πως αντιμετωπίζουν οι σημερινοί νέοι που τους ωθούν στην όλο και αυξανόμενη χρήση των ναρκωτικών.

Μωρόγιαννης: Καταρχάς πρέπει να πούμε ότι το πρόβλημα των ναρκωτικών δεν είναι αποκλειστικά και μόνο ιατρικό, αλλά θεωρώ πως είναι και ένα ιατροκοινωνικό θέμα. Δηλαδή πρέπει πάντοτε να το αντιμετωπίζουμε ευρύτερα και να ζητάμε τη γνώμη πολλών ειδικών και πολλών ανθρώπων που έχουν ασχοληθεί με το θέμα. Ως ειδικός επί του θέματος μπορώ να σας πω τα εξής: ζούμε σε μια μεταβιομηχανική κοινωνία η οποία δεν επιδέχεται πολλές ανησυχίες και αμφισβητήσεις. Όλες οι ελπίδες, οι αμφισβητήσεις των νέων, όλα τα σοβαρά προβλήματα, όπως το δικαίωμα στον πολιτισμό, στην εργασία, στις σταθερές συναισθηματικές σχέσεις και στην δημιουργικότητα που είναι έμφυτη στους νέους, όλα αυτά δυστυχώς καταπνίγονται μέσα σε ένα φοβερό καταναλωτισμό που μας διατρέχει και μας καταπνίγει. Στοιχεία που αφορούν κυρίως τους νέους, αλλά και όλους μας γενικά .Οι νέοι όμως πλήττονται ιδιαίτερα, ως ευαίσθητοι δέκτες όλων αυτών των κοινωνικών καταστάσεων. Κάνοντας αυτή την μικρή εισαγωγή στο θέμα μας μπορούμε στην συνέχεια να περάσουμε σε ειδικότερες διαστάσεις, να το εξειδικεύσουμε δηλαδή και στην κοινωνική του διάσταση αλλά και σε μια πιο προσωπική που αφορά τόσο τον ίδιο τον χρήστη, όσο και την οικογένειά του.

Δημοσιογράφος : κ. Μωρόγιαννη θα ήθελα να περάσω σε μια άλλη ερώτηση που νομίζω ότι ενδιαφέρει πάρα πολύ κόσμο. Ξέρουμε ότι σήμερα τα παιδιά αντιμετωπίζουν πάρα πολλές καταστάσεις, προσφεύγοντας στη βία, στην τρομοκρατία, συμπεριφέρονται με ανήθικο τρόπο, χρησιμοποιούν άσχημες εκφράσεις κλπ. Τελικά που οφείλεται αυτή η αντίδραση και από πού πηγάζουν τα προβλήματα των νέων; Θα θέλαμε να μας εξηγήσετε ορισμένα πράγματα. Πιστεύετε ότι ευθύνεται η οικογένεια, η κοινωνική ζωή, το σχολείο;

Μωρόγιαννης: Όλα ,όσα αναφέρατε, αναμφίβολα παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην ψυχολογία των νέων και όχι μόνο, γιατί νομίζω πως αφορούν όλους τους ανθρώπους και οφείλονται σε αυτό που ονομάζουμε “ η κρίση των κοινωνικών αξιών στην εποχή μας”. Δεν υπάρχει δηλαδή ένα σύστημα κανόνων και αξιών που να γίνεται αποδεκτό από όλους τους πολίτες της Ελλάδας, αλλά και του κόσμου. Αυτό εμφανίζεται πιο έντονο και πιο σαφές και με πιο κραυγαλέα δείγματα αντίδρασης στους νέους, με αποτέλεσμα να έχουμε όλα αυτά τα φαινόμενα που αναφέρατε, συγκεκριμένα και χαρακτηριστικότερα τη βία και την άρνηση διαφόρων γνωστών κοινωνικών τρόπων συμπεριφοράς. Η διερεύνηση των παραγόντων εκείνων που ωθούν έναν νέο στο καθεστώς της εξάρτησης από ναρκωτικές ουσίες, νομίζω ότι είναι ένα πολυδιάστατο θέμα. Ξεκινάει από όλα όσα αναφέραμε, αλλά είναι ένα πολύ ειδικό θέμα. Είναι ένας περίεργος κόσμος, ο κόσμος του ανθρώπου που ξεκινάει να μπει σ’ αυτόν τον κόσμο της εξάρτησης. Θα πρέπει σε αυτό το σημείο να ορίσουμε λίγο καλύτερα τα πράγματα. Δηλαδή από τη μια μεριά υπάρχει ο νέος ο οποίος γίνεται ‘χρήστης’ μιας συγκεκριμένης ουσίας και από την άλλη μεριά είναι η ίδια η ουσία. Ασφαλώς παράλληλα με αυτά υπάρχει ένα κοινωνικό –οικογενειακό ή πολιτιστικό περιβάλλον – πλαίσιο μέσα στο οποίο γίνεται αυτή η μοιραία συνάντηση. Να ξεκινήσουμε όμως χωρίς να μιλήσουμε ειδικά μόνο για τις ουσίες που όλοι ξέρουμε πια , τα χαρακτηριστικά τους και την εξάρτηση που προκαλούν (σωματική και ψυχολογική). Πιστεύω πως πρέπει να αναλύσουμε την προσωπικότητα του ανθρώπου εκείνου που χρησιμοποιεί ναρκωτικά. Ποιος είναι; από πού προέρχεται; σε τι κόσμο βρίσκεται; ποιος είναι ο πολιτισμός του; ποιες είναι οι απόψεις τους; τι ζητάει σ’ αυτή τη ζωή; αυτό είναι, νομίζω, το μείζον ερώτημα για να απαντήσουμε στο τι συμβαίνει τελικά μ’ αυτό το φοβερό καθεστώς της εξάρτησης. Τα ερωτήματα λοιπόν τίθενται ένα προς ένα. Ποιος είναι αυτός ο άνθρωπος και από πού προέρχεται; Ασφαλώς προέρχεται από μια συγκεκριμένη οικογένεια., από ένα συγκεκριμένο κοινωνικό και πολιτιστικό καθεστώς. Εδώ αναδύεται ένα τεράστιο ερώτημα, ποια είναι τα χαρακτηριστικά της οικογένειας εκείνης που δημιουργεί έναν άνθρωπο ο οποίος στο μέλλον θα εξαρτηθεί από ουσίες. Σκεπτόμενοι βλέπουμε πως

είναι πάρα πολύ σοβαρό. Το πρόβλημα δεν είναι διανοητικό, δηλαδή κάθε παιδί ξέρει ότι οι ουσίες που χρησιμοποιεί και θα χρησιμοποιήσει στο μέλλον είναι επιβλαβείς και επικίνδυνες. Όλοι οι τοξικομανείς, όλοι οι άνθρωποι, οι οποίοι χρησιμοποιούν ουσίες, ξέρουν πολύ καλά ότι είναι επικίνδυνες. Το πρόβλημα είναι ότι δεν μπορούν οι ίδιοι να αποφύγουν αυτές τις ουσίες γιατί με αυτό τον τρόπο μαθαίνουν συστηματικά και συνεχώς. Προέρχονται από ένα συναισθηματικό πλαίσιο το οποίο δεν τους ικανοποιεί, με αποτέλεσμα να οδηγούνται στη χρήση για να εκπληρώσουν τις βαθύτατες συναισθηματικές τους ανάγκες. Έτσι λοιπόν από την μια μεριά έχουμε μια ατελή συναισθηματική συγκρότηση του ανθρώπου που θα γίνει χρήστης, κατάσταση για την οποία υπεύθυνη κατά 100% και σ απόλυτο βαθμό είναι η οικογένεια, δηλαδή οι καταβολές του και η ανατροφή του μέσα σε αυτή. Και από την άλλη μεριά είναι η κοινωνική επιρροή, η κοινωνική μάθηση. Γνωρίζουμε πως, όπως όλοι οι άνθρωποι, έτσι και οι νέοι, μαθαίνουν να υιοθετούν εξαρτησιακούς κοινωνικούς κανόνες.

Δημοσιογράφος :Μπορούμε με βάση τα παραπάνω να υποθέσουμε πως το κέντρο όλων αυτών των προβλημάτων ξεκινάει από την οικογένεια;

Μωρόγιαννης: Ασφαλώς. Εγώ το πιστεύω σε πολύ μεγάλο βαθμό και είναι ένα σημαντικό στοιχείο που πρέπει να συζητήσουμε εκτενέστερα.

Δημοσιογράφος: Συνεπώς, με βάση τη δική σας άποψη, μπορούμε να πούμε πως η αιτία για να φτάσει κάποιος στα ναρκωτικά είναι η οικογενειακή κατάσταση του χρήστη.

Μωρόγιαννης: Μία από τις αιτίες, και η πιο σημαντική κατά τη γνώμη μου. Έχουμε συνηθίσει να βλέπουμε την οικογένεια στατικά, με οικονομικούς όρους δηλαδή και να πιστεύουμε στην εικόνα της οικογένειας που βγαίνει προς την κοινωνία, προς τους άλλους, με αποτέλεσμα εμείς να θεωρούμε ως επιτυχημένη και ευτυχισμένη οικογένεια εκείνη, στην οποία επικρατεί αφθονία, υπάρχουν αγαθά, υπάρχουν λεφτά για φροντιστήρια, υπάρχουν παιχνίδια, υπάρχουν πολυτελή αυτοκίνητα κτλ. Το πρόβλημα όμως στην οικογένεια, το ουσιαστικό πρόβλημα, και το κριτήριο για μια επιτυχημένη οικογένεια δεν είναι αυτό σε καμία περίπτωση. Το κριτήριο για να μεγαλώσει ένα παιδί με υγιή πρότυπα όπως είναι το μητρικό και το πατρικό πρότυπο, είναι η

συναισθηματική του ασφάλεια. Έχουμε παραγνωρίσει πάρα πολύ αυτό τον παράγοντα και μπορώ να πω ότι οι σημερινοί γονείς δεν ξέρουν να μεγαλώσουν τα παιδιά τους. Είναι περίεργη η συμπεριφορά των γονέων, και μιλάω για τις φυσιολογικές οικογένειες, για τις οικογένειες που έχουν πατέρα, μητέρα, αδέρφια, γιαγιά, παππού κ.λ.π., οι οποίες, κατά κάποιο τρόπο, παραμελούν τα παιδιά τους που ενδεχομένως στο μέλλον να φτάσουν σε μια κατάσταση εξάρτησης. Δεν μιλάω για τις οικογένειες που έχουν από τη δομή τους, από την φύση τους, προβλήματα όπως η έλλειψη του ενός γονέα, ο θάνατος της μάνας, ο θάνατος του πατέρα, η εγκατάλειψη της εστίας από τον ένα γονέα, το διαζύγιο που θεωρούνται τα κλασικά αίτια για τα σοβαρά προβλήματα μιας οικογένειας. Σ' αυτή την περίπτωση όταν η οικογένεια έχει προβλήματα, είναι πιο καταφανής ο λόγος της συναισθηματικής ανεπάρκειας του παιδιού, το οποίο εν συνεχεία θα οδηγηθεί στη διαμόρφωση μιας προσωπικότητας με προβλήματα, κυρίως από συναισθηματικής και ψυχικής πλευράς. Θέλω όμως να σας μιλήσω για τη φυσιολογική οικογένεια κυρίως και αυτός νομίζω είναι ο κύριος στόχος αλλά και η βασική εστία παρέμβασης για την πρόληψη από τη χρήση ψυχοτρόπων ουσιών.

Δημοσιογράφος: Θα ήθελα όμως να αναφερθούμε και στο ρόλο του σχολείου και να κάνω μερικές ερωτήσεις στον κ. Μωρόγιαννη, γιατί το ακροατήριό μας αποτελείται κυρίως από μαθητές

Μωρόγιαννης: Το σχολείο είναι μια άλλη σημαντική δομή στην οποία τα παιδιά καταναλώνουν την μεγαλύτερή τους δραστηριότητα. Στις μέρες μας όμως το σχολείο θεωρείται πως δημιουργεί ανθρώπους με έναν τεχνοκρατικό κυρίως τρόπο, οι οποίοι άνθρωποι στη συνέχεια καλούνται να συμμετάσχουν στην διαδικασία παραγωγής, όπως επιβάλλεται από την κοινωνία. Από την άλλη πλευρά όμως οι νέοι αμφισβητούν τη διαδικασία αυτή και ουσιαστικά δεν αποδέχονται μόνο αυτό τον ρόλο. Βλέπουν το σχολείο σαν ένα πολιτιστικό χώρο, σαν ένα χώρο που θα αναπτυχθεί, θα συμπληρωθεί και θα εξευγενισθεί η σκέψη και η προσωπικότητά τους, ένα χώρο ανταλλαγής ιδεών, ελεύθερης δημιουργικότητας και έκφρασης. Μια διαφορετική θέαση του σχολείου, η οποία επειδή είναι ανέφικτη στις μέρες μας, έχει ως αποτέλεσμα οι νέοι να αδιαφορούν σε μεγάλο βαθμό για την επίδοση και την ουσιαστική

γνώση. Παράλληλα η πολιτεία αλλά και οι καθηγητές, οι φορείς δηλαδή αυτής της γνώσης, δεν ενθαρρύνουν τα παιδιά να επιδιώξουν μεγαλύτερους στόχους. Υπάρχει μια τεχνοκρατική κατάσταση στα σχολεία, όπως προανέφερα και αυτό μεταφράζεται στην αλόγιστη και ανούσια βαθμοθηρία, δηλαδή βαθμούς για να μπούμε στο Πανεπιστήμιο και τίποτε άλλο. Αυτό κουράζει πάρα πολύ τα παιδιά. Σε συνδυασμό με μια σύμφυτη αμφισβήτηση από την πλευρά των νέων, οι οποίοι αναζητούν και αναζητούσαν πάντα στην ιστορία του μαθητικού κόσμου. Ξέρουμε ότι υπήρχαν πολλές και έντονες αμφισβητήσεις του καθεστώτος στα σχολεία, το οποίο θα το ονόμαζα "αυταρχικό". Με αφορμή ένα φιλμ που προβάλλεται στην Αθήνα αυτές τις μέρες, αναφέρομαι στο έργο "Ο κύκλος των χαμένων ποιητών", όπου εκθειάζεται η αντιαυταρχική συμπεριφορά ενός καθηγητή και το πλησίασμα των μαθητών μέσα από την δυνατότητα να εκφράσουν τον πραγματικό τους κόσμο, είδαμε να γεμίζουν οι αίθουσες των κινηματογράφων με μαθητές, με παιδιά τα οποία πραγματικά βρήκαν κάποια σπίθα, κάποια ενδιαφέροντα στοιχεία. Γεγονός που αποδεικνύει ότι οι καθηγητές και το σχολείο δεν τους παρέχουν ικανοποιητικά στοιχεία, ο χρόνος του σχολείου είναι νεκρός χρόνος, κατά τη διάρκεια του οποίου τα παιδιά αισθάνονται ρουτίνα, εφόσον και οι καθηγητές είναι και αυτοί άνθρωποι "χαλαροί" στην παροχή της εκπαίδευσης, άνθρωποι που δεν έχουν καμιά δυνατότητα να προσεγγίσουν τα παιδιά με ένα πνεύμα αγάπης αλλά και ουσιαστικής προσφοράς γνώσης. Υπάρχει μια αυστηρότητα, μια αυταρχικότητα στα σχολεία η οποία δεν διακρίνεται εύκολα, αν και όλοι ισχυρίζονται το αντίθετο, ότι δηλαδή στα σχολεία υπάρχει μια σχετική χαλαρότητα. Επιτρέψτε μου να διαφωνήσω. Η κοινωνία είναι σκληρή και πολύ απαιτητική από τους νέους και μέσα στη δομή του σχολείου, το κλίμα αυτό είναι έντονο. Να σας δώσω ένα απλό παράδειγμα, κατά τη διάρκεια των εισαγωγικών εξετάσεων, ο μαθητής που θα χάσει μία μονάδα, θα μείνει έξω από το Πανεπιστήμιο. Δηλαδή οι ελπίδες μιας ολόκληρη ζωή μπορεί να χαθούν από την απώλεια μιας μονάδας.

Αυτό αποδεικνύει το πόσο αμείλικτο είναι το εκπαιδευτικό σύστημα για τους μαθητές. Από την άλλη πλευρά δεν υπάρχει ένας πολιτιστικός χώρος γόνιμος, στον οποίο οι άνθρωποι αυτοί να μπορούν να εκφραστούν, με

αποτέλεσμα να μένει ένα ολόκληρο κενό. Όταν τίθεσαι εκτός πολιτισμού βρίσκεσαι και σε ένα συναισθηματικό κόσμο, ο οποίος είναι ασταθής. Τι βρίσκεται τότε μπροστά σου; βρίσκονται τρόποι οι οποίοι καλύπτουν αυτές τις ανάγκες και μάλιστα με μια μελετημένη μέθοδο θα έλεγα. Η εξάρτηση από τις ουσίες αυτές, καλύπτει τις συναισθηματικές ανάγκες με ένα τρόπο μαγικό, πραγματικά. Γι' αυτό βλέπουμε και πόσο σοβαρή είναι η ψυχολογική εξάρτηση των ανθρώπων από ουσίες σαν και αυτές που συζητάμε, σαν τα ναρκωτικά δηλαδή.

Δημοσιογράφος: Σε αυτή την εκπομπή δεν μπορούμε να λύσουμε το πρόβλημα, το οποίο έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις στις μέρες μας. Οπωσδήποτε όμως μπορούμε να βοηθήσουμε στην καλή προσπάθεια που έχει ξεκινήσει εδώ και αρκετό καιρό, από την πολιτεία και από άλλους φορείς, ενάντια στη μάστιγα των ναρκωτικών. Σύμφωνα με κάποιον ακροατή, το πρόβλημα "ναρκωτικά" αποτελεί ευθύνη της πολιτείας. Ρώτησε λοιπόν, αν συμφωνείτε με την άποψη, ότι η πολιτεία είναι η κύρια αιτία που οδηγεί κάποια παιδιά στα ναρκωτικά.

Μωρόγιαννης: Θα έλεγα ότι η ερώτηση είναι ενδιαφέρουσα βέβαια. Η πολιτεία αναμφίβολα ευθύνεται για τους πολίτες της, οφείλει να τους προστατεύει σε κάθε περίπτωση. Και οφείλει να κρίνει, αν πραγματικά κάποιες καταστάσεις κοινωνικές, όπως το καθεστώς της εξάρτησης, η χρήση η κατάχρηση και η εξάρτηση από κάποιες ουσίες, πρέπει να αντιμετωπιστούν σαν πρόβλημα.. Βέβαια αν η πολιτεία κατευθύνει τους νέους σε αυτή την κατάσταση, μέσω της νομοθεσίας, μέσω των κοινωνικών αξιών που αναπαράγει, είναι ένα τεράστιο ερώτημα, το οποίο δεν θα 'θελα να το απαντήσω μόνο εγώ. Η προσωπική μου γνώμη είναι ότι και βέβαια υπάρχουν ευθύνες από την πολιτεία και μέσω της νομοθετικής ρύθμισης του προβλήματος των ναρκωτικών αλλά δεν είναι στη αρμοδιότητά μου να αναφερθώ. Εγώ απλώς θα πω ότι η κοινωνία τις πιο πολλές φορές, σχεδόν στην πλειονότητα της, κατευθύνει τους ανθρώπους και τους πολίτες της στην υιοθέτηση κοινωνικών συμπεριφορών. Με κάποιες επιφυλάξεις, θεωρώ πως κατευθύνει κάποιους ανθρώπους στην υιοθέτηση "ιδιαιτέρων" κοινωνικών συμπεριφορών. Συνεπώς προκύπτει και η ευθύνη της πολιτείας, αλλά η κατεύθυνση προς την εξάρτηση από τις ουσίες αυτές σχετίζεται με το συναισθηματικό υπόστρωμα του

ανθρώπου που θα εξαρτηθεί και τις ανάγκες που ο ίδιος ο χρήστης θέλει να καλύψει. Και εδώ τίθεται το ερώτημα: γιατί δεν εξαρτώνται όλοι από τα ναρκωτικά αφού υποτίθεται ότι πολιτεία, μας οδηγεί εκεί ; άρα λοιπόν, κάποιοι εξαρτώνται, και κάποιοι κατευθύνονται σ' αυτές τις ουσίες και τις χρησιμοποιούν. Μπορούμε να πούμε λοιπόν πως υπάρχει ένας ειδικός τύπος της προσωπικότητας του χρήστη. Όπως προανέφερα, οι άνθρωποι αυτοί (οι χρήστες)έχουν ένα ιδιαίτερο συναισθηματικό κόσμο, τον οποίο θα πρέπει να προσεγγίσουμε . Και εκεί πρέπει να εστιάσουμε την προσπάθεια της πρόληψης , στη διερεύνηση της προσωπικότητας και του συναισθηματικού υποβάθρου του χρήστη.

Δημοσιογράφος: Κύριε Μωρόγιαννη, νομίζω ότι το θέμα είναι πολύ ενδιαφέρον, αν κρίνω από τα τηλεφωνήματα. Ήδη ένα φίλος ακροατής βρίσκεται στο τηλέφωνο και θέλει να καταθέσει την προσωπική του άποψη.

Δημοσιογράφος:, κ. Μωρόγιαννη, θέλω να σας κάνω μια άλλη ερώτηση: ποια είναι η γνώμη σας για τα προβλήματα που οδηγούν στα ναρκωτικά. Όπως είπατε μεγάλη ευθύνη έχει η οικογένεια για τις συναισθηματικές ανασφάλειες των νέων. Από το 1984 μέχρι το 1989 παρατηρήθηκε αύξηση στη χρήση των ναρκωτικών. Αυτό σημαίνει, ότι από τότε μέχρι σήμερα έχουν αλλάξει πολλά στην ελληνική οικογένεια, στην ελληνική κοινωνία.

Μωρόγιαννης: Πράγματι η οικογένεια παίζει σημαντικό ρόλο. Συνεχώς όμως υπάρχει μια τάση να υπερεκτιμάμε τις ευθύνες των άλλων και ποτέ να μην αναγνωρίζουμε τις δικές μας . Εγώ δεν υποτίμησα σε καμιά περίπτωση τις ευθύνες της πολιτείας και ασφαλώς λαμβάνω υπόψη μου τις περιπτώσεις εκείνες όπου υπάρχει μειωμένη ή ελλιπής φροντίδα των παιδιών από εργαζόμενους γονείς. Από την άλλη πλευρά, γνωρίζοντας τις απαιτήσεις της σημερινής εποχής, οικονομικές-κοινωνικές, τις αλλαγές στη νοοτροπία , το σύγχρονο ρόλο των δυο γονέων, δεν μπορούμε να επιβάλλουμε τη στενή περιφρούρηση των παιδιών. Απλώς αναφερόμαστε στη διαπαιδαγώγηση και την παρακολούθηση της ανάπτυξης τους με ένα τέτοιο τρόπο ώστε να εμπνέει στα παιδιά τη συναισθηματική ασφάλεια που είναι απαραίτητη για να αναπτύξουν μια υγιή προσωπικότητα. Το θέμα που θα μας απασχολήσει τα προσεχή χρόνια και το βλέπουμε ήδη σήμερα, είναι η τρομακτικής έκτασης και έντασης, ανασφάλεια των νέων όσον

αφορά την αντιμετώπιση των μεγάλων προβλημάτων που έχουν μπροστά τους. Αυτό το θέμα έχει σχέση με την κοινωνική παρέμβαση, δηλαδή με την παρέμβαση της πολιτείας όσον αφορά τον επαγγελματικό τους προσανατολισμό, την εκπαίδευσή τους, τον πολιτισμό τους, τον τρόπο ζωής τους, τη διασκέδασή τους, αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορούμε να βάλουμε σε μικρότερη μοίρα την οικογενειακή τους προέλευση, από όπου προέρχονται οι άνθρωποι οι οποίοι μπορεί να φτάσουν σε καθεστώς εξάρτησης. Η οικογένεια παίζει έναν καθοριστικό και πρωταρχικό ρόλο όσον αφορά την συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού σε ένα πλαίσιο συναισθηματικής ασφάλειας, κάτι που θεωρώ πολύ σημαντικό. Η συναισθηματική ανασφάλεια των ανθρώπων είναι πιθανό να τους οδηγήσει σε ένα καθεστώς εξάρτησης, όχι απαραίτητα από ναρκωτικά αλλά και από κάποια άλλη ουσία π.χ. από το αλκοόλ, συνήθεια αρκετά διαδεδομένη, μία επίσημη τοξικομανία με την ανοχή της πολιτείας, μέσω της τηλεόρασης και των διαφημίσεων. Πρόκειται για ένα άλλο πρότυπο κοινωνικής μάθησης το οποίο ωθεί τα παιδιά αντί να χρησιμοποιούν χασίς ή ηρωίνη, να πίνουν. Και βλέπουμε ότι υπάρχει και ένα άλλο πρόβλημα. Ο αλκοολισμός, ιδιαίτερα αυξημένος στους νέους και στην πόλη μας, αποτελεί επίσης ένα καθεστώς εξάρτησης. Επομένως θα πρέπει να αξιολογούμε όλους τους παράγοντες. Σε καμία περίπτωση δεν θα 'θελα να υπερεκτιμηθεί η ευθύνη της κοινωνίας και να υποτιμηθεί ο ρόλος της οικογένειας ή της προσωπικότητας του χρήστη. Ούτε φυσικά το αντίθετο. Υπάρχει συγκερασμός πολλών παραγόντων ταυτόχρονα.

Δημοσιογράφος :Θα ήθελα να αναφερθώ σε μια ακόμη ερώτηση, η οποία υποβλήθηκε από κάποιον ακροατή και νομίζω αφορά όλους μας. Κύριε Μωρόγιαννη ποια είναι η μορφή της οικογένειας που αφήνει απροστάτευτα τα παιδιά της; Σχετίζεται η παραμέληση και η αδιαφορία για τα παιδιά και ως εκ τούτου, η εξάρτηση από κάποιες ουσίες με την κοινωνική υπόσταση της οικογένειας; Για να μιλήσουμε ευθέως: Σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα τα παιδιά έχουν περισσότερες πιθανότητες να οδηγηθούν στα ναρκωτικά σε σχέση με τα παιδιά εκείνα που προέρχονται από πλούσιες οικογένειες; Μπορεί η οικονομική και κοινωνική θέση της οικογένειας να αποτελέσει παράγοντα επικινδυνότητας;

Μωρόγιαννης: Θα σας απαντήσω αμέσως. Παλαιότερα είχαμε στοιχεία που απεδείκνυαν ότι οι πιο φτωχές κοινωνικές τάξεις ήταν επιρρεπείς στη χρήση και κατάχρηση ουσιών και ιδιαίτερα τα βασικά μέλη της οικογένειας, όπως ο πατέρας. Στις μέρες μας η χρήση και η κατάχρηση ουσιών έχει διευρυνθεί με αποτέλεσμα να αφορά όλες τις κοινωνικές κατηγορίες, ανεξαρτήτως της κοινωνικής και οικονομικής θέσης της οικογένειας. Δεν υπάρχει διαφορά μεταξύ φτωχών και πλουσίων οικογενειών. Απλώς θα τόνιζα πως υπάρχει μια ελαφρά υπεροχή των φτωχών οικογενειών, όσον αφορά την χρήση των μελών τους και την κατάχρηση ουσιών. Δράττομαι της ευκαιρίας να πω ότι οι ειδικοί πρέπει να μελετήσουν τη "φτώχεια" ως παράγοντα επικινδυνότητας για την ανάπτυξη τέτοιους είδους συμπεριφορών.

Δημοσιογράφος: Σε ποια έκταση πιστεύετε ότι η επιστήμη σας μπορεί να βοηθήσει αυτά τα παιδιά; και αν όχι, τί άλλο υπάρχει στο οποίο μπορούν να στραφούν;

Μωρόγιαννης: Χαίρομαι που μου κάνετε αυτή την ερώτηση, γιατί έτσι εστιάζουμε στο πιο ενδιαφέρον τμήμα της συζήτησης, την αντιμετώπιση των προβλημάτων των εξαρτημένων ανθρώπων, των εξαρτημένων ατόμων. Ασφαλώς η πρόληψη, η θεραπεία, και γενικότερα η αντιμετώπιση των εξαρτημένων ατόμων είναι αντικείμενο της Ψυχιατρικής. Επειδή η δική μου εμπειρία, προσωπικά είναι μικρή, δεν μπορώ να μιλήσω σαν ειδικός για την πρόληψη και την αντιμετώπιση εν γένει των προβλημάτων των εξαρτημένων ατόμων. Θα σας μιλήσω όμως για τα προβλήματα που ανακύπτουν από την εξάρτηση και πως αντιμετωπίζονται αυτά. Η εξάρτηση ποικίλλει ανάλογα με τον τύπο της ουσίας που χρησιμοποιεί κάποιος. Η αντιμετώπιση του ανθρώπου που είναι εξαρτημένος περιλαμβάνει το σωματικό σκέλος, και το βιολογικό σκέλος της εξάρτησης, το γνωστό μας σύνδρομο αποστερήσεως, το οποίο συνίσταται στο ότι, αν ένας άνθρωπος ο οποίος χρησιμοποιεί μια ουσία τη διακόψει απότομα, αναφέρομαι στην ηρωίνη και στα σκληρά λεγόμενα ναρκωτικά, θα εμφανιστούν σωματικά συμπτώματα. Δηλαδή θα έχει διάφορα σωματικά ενοχλήματα και εδώ εντοπίζεται ο φόβος και το δέος και το φοβερό άγχος των ανθρώπων που είναι εξαρτημένοι από την ηρωίνη, αναζητούν συνεχώς την δόση, την ουσία δηλαδή ξανά, και την

χρησιμοποιούν για να μην εμφανιστεί αυτό το φοβερό σύνδρομο, το σωματικό σύνδρομο αποστερήσεως. Σύνδρομο αποστερήσεως όμως και μάλιστα βαριάς μορφής, προκαλούν και άλλες ουσίες όπως το αλκοόλ, με αποτέλεσμα οι αλκοολικοί να εμφανίζουν τα ίδια συμπτώματα με τους χρήστες. Οι άνθρωποι που εμφανίζουν σύνδρομο αποστερήσεως, νοσηλεύονται σε κάποιο ίδρυμα είτε σε ένα γενικό Νοσοκομείο είτε σε μια Ψυχιατρική Κλινική, Γενικού Νοσοκομείου συνήθως, είτε σε ένα ειδικό κέντρο για την αποκατάσταση και η θεραπεία τους διαρκεί πέντε ημέρες. Το σημαντικό μέρος της θεραπείας όμως των εξαρτημένων ατόμων, είναι η ψυχολογική απεξάρτηση. Γιατί όλα τα ναρκωτικά, όλες οι ουσίες αυτές, προκαλούν το ψυχολογικό σύνδρομο στέρησης, δηλαδή δημιουργούν ψυχολογική εξάρτηση. Ο άνθρωπος επιθυμεί να πάρει την ουσία, γιατί χωρίς αυτή δεν αισθάνεται καλά ψυχολογικά. Σε αυτό το σκέλος της θεραπείας εστιάζεται το μεγάλο πρόβλημα και εκεί συνήθως αποτυγχάνουν οι θεραπείες. Σ' αυτή την κατεύθυνση, στην ψυχολογική απεξάρτηση του ατόμου, μεγάλη θεραπευτική αξία, ίσως η πιο σημαντική προγνωστική αξία, είναι το κίνητρο του ανθρώπου. Εννοώ φυσικά την έντονη επιθυμία του ατόμου να απεξαρτηθεί από αυτή την ουσία σε συνδυασμό με την ύπαρξη άλλων υποστηρικτικών δομών όπως τα κέντρα αποκατάστασης τύπου 'ΙΘΑΚΗ' ή άλλων δομών οι οποίες είναι ειδικά φτιαγμένες για την αντιμετώπιση αυτών των αρρώστων. Των ανθρώπων οι οποίοι καταρχήν είναι ασθενείς και στη συνέχεια θεωρούνται " ποινικοί εγκληματίες" όπως τους αντιμετωπίζει η πολιτεία σήμερα. Πρόκειται για ένα νομικό θέμα στο οποίο δεν θα ήθελα και δεν είναι στην αρμοδιότητά μου να ασχοληθώ, αλλά πρόκειται για μια απαράδεκτη συμπεριφορά απέναντί τους.

Δημοσιογράφος: Ο κ. Μωρόγιαννης αναφέρθηκε στο κέντρο θεραπείας 'ΙΘΑΚΗ' και σε αυτό το σημείο θα ήθελα να πω στους φίλους ακροατές του δημοτικού ραδιοφώνου, ότι προσπαθήσαμε σήμερα να επικοινωνήσουμε με το θεραπευτικό κέντρο. Όμως η διαδικασία που θα έπρεπε να ακολουθήσουμε για να επικοινωνήσουμε μαζί τους ήταν ιδιαίτερα χρονοβόρα και θεωρώ πως θα πρέπει να γίνουν ενέργειες για μια πιο εύκολη προσέγγιση των κέντρων αυτών, ακόμη και για ενημέρωση.

Μωρόγιαννης: Πιστεύω πως θέλουν να εστιάζουμε στην προσπάθεια που γίνεται εκεί, χωρίς υπερβολική εξωτερική προβολή. Σε αυτό το σημείο,

όμως θέλω να επισημάνω ότι στην Ήπειρο και συγκεκριμένα στα Γιάννενα επιβάλλεται η δημιουργία ενός κέντρου παρόμοιου με την 'ΙΘΑΚΗ'. Θεωρώ πως είναι αδιανόητο μια περιοχή η οποία καλύπτει 350.000 κόσμο και πάρα πολλούς μαθητές και νέους να μην διαθέτει συμβουλευτικό σταθμό, ιατροπαιδαγωγικό κέντρο, ή κάποια ειδική μονάδα στην οποία θα προσφεύγει για βοήθεια και ενημέρωση η οικογένεια των χρηστών, ή οι ίδιοι. Με λύπη μου σας λέω πως δεν υπάρχει τίποτε, με αποτέλεσμα στην περιοχή μας, ο εξαρτημένος άνθρωπος να είναι εγκαταλελειμμένος στην μοναξιά του

Δημοσιογράφος: Συμφωνώ μαζί σας γιατρέ, το ίδιο θα ήθελα να επισημάνω και εγώ. Όχι μόνο στα Γιάννενα αλλά και σε κάθε πρωτεύουσα νομού. Σε όλη την περιφέρεια, εκτός από την Θεσσαλονίκη.

Θα ήθελα όμως στο τέλος της εκπομπής, να εκφράσετε κάποια ευχή για τους μαθητές, να τους δώσετε τα δικά σας μηνύματα, εφόσον πολλοί από αυτούς ακούνε την εκπομπή μας.

Μωρόγιαννης: Το καλύτερο κατά την γνώμη μου είναι να δώσουμε τη δυνατότητα στα παιδιά να εκφράζονται ελεύθερα. Να ακούμε τους μαθητές. Και όχι μόνο τους μαθητές, αλλά όλους τους νέους. Δεν αξίζει σε καμιά περίπτωση ούτε έχει θεραπευτική ή προσανατολιστική αξία να υπαγορεύεις στους μαθητές και γενικότερα στους νέους: "πρέπει να κάνεις εκείνο, πρέπει να κάνεις το άλλο, μην κάνεις εκείνο, μην κάνεις το άλλο". Νομίζω πως τα απαγορευτικά μέτρα που εφαρμόζουν κάποιες οικογένειες είναι καταδικασμένα σε πλήρη αποτυχία. Αυτό που συνιστώ σε φίλους, γνωστούς και σε οικογένειες, σε καθημερινούς ανθρώπους, με τους οποίους συζητώ, είναι να ακούμε τους άλλους και να τους βοηθάμε να αποφασίσουν εκείνοι. Η αξία της συνομιλίας και της ακρόασης, σε ένα ευρύτερο επίπεδο των προβλημάτων των νέων, έχει αξία στο να βοηθηθούν οι ίδιοι να πάρουν τις αποφάσεις τους και να κατευθυνθούν από την κατάσταση της εξάρτησης, που είναι μια κατάσταση δουλείας, μια κατάσταση σκλαβιάς, μια κατάσταση μοναξιάς και εξουθένωσης του ανθρώπινου παράγοντα και της βούλησης και των συναισθημάτων τους, σε ένα καθεστώς ελευθερίας γιατί σε κάθε περίπτωση η ελευθερία είναι η ζωογόνος δύναμη των νέων αλλά και όλων των ανθρώπων. Κυρίως όμως αναφέρομαι στους νέους που έχουν αυτή την φοβερή επιθυμία για ζωή,

την ανάγκη για υπέρβαση των ανθρώπινων δεδομένων, καταστάσεων και συνηθειών που αποδεχόμαστε οι μεγαλύτεροι. Να τους αφήσουμε λοιπόν να ζήσουν σε ένα καθεστώς ελευθερίας και σ' αυτό πρέπει να βοηθήσουν όλοι, η κοινωνία με τις δομές της, η οικογένεια με τη συναισθηματική ασφάλεια που δίνει στους νέους και την ισχυρή βούληση που διαμορφώνει το 'εγώ' των νέων αλλά και όλων των κοινωνικών ομάδων, και το σχολείο και άλλοι παράγοντες, οργανώσεις, όλες οι κοινωνικές ομάδες στις οποίες συμμετέχουν οι νέοι, πρέπει να εμπειριέχουν μέσα τους το στοιχείο της ελευθερίας. Όλοι οι άνθρωποι αισθάνονται καλύτερα σε καθεστώς ελευθερίας και ιδιαίτερα οι νέοι. Η ελευθερία λοιπόν είναι το μήνυμα το οποίο θα πρότεινα στους νέους, να ζήσουν την ελευθερία και να αποφύγουν καταστάσεις εξάρτησης όπως ο σκοτεινός κόσμος των ναρκωτικών ουσιών.

Δημοσιογράφος: Κύριε Μωρόγιαννη, πριν το τέλος της εκπομπής, σας ευχαριστούμε για την τιμή που μας κάνατε να ανταποκριθείτε στην πρόσκλησή μας και να μας μιλήσετε διεξοδικά για το μεγάλο πρόβλημα των ναρκωτικών, δίνοντας πολύτιμες πληροφορίες τόσο στους νεαρούς ακροατές μας, όσο και σε εμάς τους δημοσιογράφους,

Μωρόγιαννης: Και εγώ σας ευχαριστώ από την πλευρά μου, και σας εύχομαι να συνεχίζετε έτσι, με την πολύ ωραία διάθεση που έχετε και την δυνατότητα και την ορμή να ασχολείστε με κοινωνικά θέματα και να αναζητάτε λύσεις.